

Regeringens proposition

1978/79:162

om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m.m.;

beslutad den 8 mars 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar:

OLA ULLSTEN

GABRIEL ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med utgångspunkt i riksförsäkringsverkets betänkande (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl. föreslås i propositionen att utbildningsbidrag till deltagare i arbetsmarknadsutbildning vid sjukdom skall kunna utgå för obegränsat antal dagar under utbildningen. För studerande med särskilt vuxenstudiestöd föreslås att den sjukpenninggrundande inkomsten inte skall sänkas under studietiden. Vidare föreslås att nuvarande samordningsregler mellan sjukpenning, utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd skall fortsätta att gälla.

För intagna i kriminalvårdsanstalt eller ungdomsvårdsskola, som vistas utom anstalten och därvid förvärvsarbetar, föreslås att sjukpenning skall kunna utbetalas vid sjukdom.

Slutligen föreslås en ändring av reglerna om sjukpenning för den som frivilligt genomgår bistånds- och katastrofutbildning i syfte att jämställa denna kategori med dem som genomgår utbildningen som värnpliktiga eller vapenfria tjänstepliktiga.

De nya reglerna beträffande stödet vid sjukdom åt intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola samt regeln att sjukpenninggrundande inkomst ej får sänkas under studietiden för deltagare i vuxenstudier föreslås träda i kraft den 1 juli 1979. Övriga förslag föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

Kostnaderna för de nya reglerna beräknas rymmas inom de anslag för ifrågavarande verksamheter som regeringen begärt för budgetåret 1979/80.

I propositionen föreslås även att 2 milj. kr. anslås för budgetåret 1979/80 för bidrag till LO och TCO för utbildning av skolinformatörer och ledamöter i lokala planeringsråd för samverkan mellan skola och arbetsliv.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-08

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, Cars, Gabriel Romanus, Tham

Föredragande: statsråden Gabriel Romanus, Wikström och Wirtén

Proposition om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m. m.

Statsråden Gabriel Romanus, Wikström och Wirtén anmäler sina förslag till proposition om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m. m. Anförandena och förslagen redovisas i underprotokollen för social-, utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen.

Statsrådet Gabriel Romanus hemställer att regeringen i proposition föreslår riksdagen

att antaga de förslag som han och statsråden Wikström och Wirtén lagt fram.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredragandena lagt fram.

Regeringen beslutar att de anförandena och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1-3.

Bilaga 1

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1979-03-08

Föredragande: statsrådet Gabriel Romanus

Anmälan till proposition om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m.m.**1. Rätten till sjukpenning för vissa intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola**

Enligt 3 kap. 15 § lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår inte sjukpenning till bl. a. den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller ungdomsvårdsskola.

Vissa intagna i kriminalvårdsanstalt kan emellertid under den tid de formellt är intagna beredas tillfälle att vistas utanför anstalten under längre eller kortare tid. Den intagne kan beviljas s. k. frigång enligt 11 §, s. k. frigivningspermission enligt 33 § eller annan vistelse utom anstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). En stor del av dessa personer utför därvid förvärvsarbete.

Förhållandena är likartade för elever som är inskrivna i ungdomsvårdsskola men som vårdas utom skolan.

Riksförsäkringsverket har på regeringens uppdrag utrett frågan om stödet vid sjukdom för här berörda kategorier. Verket har i betänkandet (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m.fl. föreslagit en ändring i gällande regler. Verkets förslag innebär att den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, men beviljats frigång enligt 11 § KvaL och därvid utför förvärvsarbete eller, med stöd av 33 eller 34 §§ KvaL, vistas utom anstalt skall ha rätt till sjukpenning. Detsamma bör gälla den som inskrivits i ungdomsvårdsskola men vårdas utom skolan. En utförligare redogörelse för förslagen lämnas i *bilaga 4*. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena lämnas i *bilaga 5*.

I likhet med de remissinstanser som yttrat sig över förslaget anser jag att det bör genomföras. I enlighet med vad bl. a. riksrevisionsverket framhåller bör dock sjukpenning kunna utgå endast till den som vistas utanför anstalten för att förvärvsarbete och som genom sjukdom blir arbetsoförmögen. Den intagne bör när han påbörjade vistelsen utom anstalten normalt vara

arbetsför. Person som vistas utom anstalt med stöd av 34 § KvaL eller vårdas utom ungdomsvårdsskola kan, när vistelsen utom institutionen påbörjas, vara arbetsförmögen. Efter en tids behandling påbörjar emellertid ett inte obetydligt antal av dessa personer ett förvärvsarbete. Även i dessa fall bör sjukpenning, i de fall den intagne är berättigad till sådan, utgå vid arbetsförmåga.

De nya reglerna kräver ett system för avisering från institutionen till försäkringskassan när någon intagen lämnar anstalten för att förvärvsarbete. Samma rutiner som vid annan sjukanmälan bör gälla. Det bör ankomma på riks försäkringsverket att efter samråd med kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen utfärda erforderliga bestämmelser.

De intagna i kriminalvårdsanstalt, som med stöd av 11 § KvaL beviljats frigång och därvid förvärvsarbetar, debiteras normalt en viss avgift för kost och logi. I likhet med riksrevisionsverket anser jag att denna avgift bör tas ut även vid sjukdom i de fall den intagne uppbär sjukpenning. Vad jag nu har anfört medför behov av vissa ändringar i 3 kap. 15 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 juli 1979.

2. Ändrade regler för sjukpenning åt vissa frivilliga deltagare i biståndsutbildning

Genom biståndsutbildningsnämndens försorg anordnas en ettårig bistånds- och katastrofutbildning. Deltagare i utbildningen kan antingen vara värnpliktig, vapenfri tjänstepliktig eller frivillig. Under utbildningen utgår för de olika kategorierna deltagare i princip de ekonomiska och andra förmåner som tillkommer värnpliktig, med ett undantag. Den som genomgår utbildningen som värnpliktig eller vapenfri tjänstepliktig får inte uppbära sjukpenning vid sjukdom under utbildningen. I gengäld får han enligt praxis bibehålla den sjukpenninggrundande inkomst han hade före utbildningen. Den som genomgår utbildningen som frivillig behandlas i sjukpenninghänseende som andra studerande. Detta innebär normalt att han ej får behålla sin sjukpenninggrundande inkomst under utbildningstiden. I de fall han får behålla sin sjukpenninggrundande inkomst kan sjukpenning utbetalas under sjukdom.

Biståndsutbildningsnämnden har i skrivelse till regeringen hemställt om en ändring i lagen om allmän försäkring av innebörden att sjukpenning ej heller skall utgå till den som frivilligt genomgår bistånds- och katastrofutbildning. Riks försäkringsverket har i yttrande över skrivelsen tillstyrkt biståndsutbildningsnämndens förslag och förklarat att verket vid bifall till förslaget kommer att föreskriva att den som frivilligt genomgår bistånds- och katastrofutbildning skall behålla sin sjukpenninggrundande inkomst under utbildningstiden. Den föreslagna ändringen innebär att samtliga de kategorier som genomgår utbildningen jämställs och erhåller fri sjukvård vid sjukdom under utbildningen. Någon sjukpenning utgår inte. Vid sjukdom

efter utbildningens slut utgår sjukpenning på grundval av den sjukpenninggrundande inkomst som gällde innan utbildningen påbörjades.

Jag anser att den föreslagna ändringen bör genomföras. Den innebär att en bättre likställdhet uppnås i sjukförsäkringshänseende mellan de olika kategorierna deltagare i den aktuella utbildningen. Ändringen föranleder ändring i 3 kap. 15 § lagen om allmän försäkring. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 juli 1979.

3. Övriga lagändringar

Chefen för utbildningsdepartementet kommer att föreslå vissa ändringar i reglerna för stödet vid sjukdom för studerande med särskilt vuxenstudiestöd. Förslagen föranleder ändringar i 3 kap. 5 § lagen om allmän försäkring.

De förslag om ändrade delpensionsregler som tidigare förelagts riksdagen i prop. 1978/79:69 medför behov av ändring i samma lagrums tredje stycke.

Riksförsäkringsverket har i sitt tidigare berörda betänkande föreslagit att utbildningsbidrag och särskilt vuxenstudiestöd skall, i likhet med vad som gäller för sjukpenning, räknas av mot pension som beviljas för samma tidsperiod. Jag anser att förslaget, som lämnats utan erinran i remissyttrandena, bör genomföras. Det medför behov av ändring i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring.

4. Upprättade lagförslag

Ett inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1.1*.

5. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring**

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 15 §§ och 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

5 §¹

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Av beslutet skall framgå i vad mån sjukpenninggrundande inkomst är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Beslut om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet,

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete, samt

d) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden.

Ändring skall i fall som avses för första stycket a) ej ske förrän trettio dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Ändring skall i annat fall ske så snart anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då sjukpenningförsäkring enligt 1 § andra stycket skall upphöra på grund av att den försäkrades make eller någon med vilken den försäkrade varit gift eller haft barn avlider, vid fjärde månadskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning skall fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas, med mindre

Under tid då försäkrad *bedriver studier för vilka han uppbär särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller utbildningsbidrag för doktorander enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander, eller då han efter förmedling av arbetsmarknadsmy-*

¹ I dess lydelse enligt förslag i prop. 1978/79:69.

Nuvarande lydelse

sådant fall är för handen som avses i första stycket *b) eller c)* eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

Förelagen lydelse

dighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning skall fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas, med mindre sådant fall är för handen som avses i första stycket *b), c) eller d)* eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

15 §²

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst;

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst *eller genomgår bistånds- och katastrofutbildning;*

b) är intagen i annat barnhem än mödrahem eller i ungdomsvårds-skola;

c) är häktad eller intagen i *fäng-* *vårds-* eller arbetsanstalt;

c) är häktad eller intagen i *krimi-* *nalvårds-* eller arbetsanstalt;

d) i annat fall än under b eller c sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.

För dag då försäkrad är intagen i vårdanstalt för alkoholmissbrukare skall sjukpenning minskas på sätt som framgår av bestämmelserna i 4 § andra stycket.

*Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under b och c vid sjukdom som inträffar under tid då han vårdas eller eljest får vistas utom skola eller anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärsa-
arbeta.*

17 kap.

1 §³

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall min-

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall min-

² Senaste lydelse 1974:140.

³ Senaste lydelse 1973:465.

Nuvarande lydelse

skas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och sjukpenning belöpa på samma månad. Beviljas förtidspension att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärsarbete överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpensionen.

Föreslagen lydelse

skas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och sjukpenning belöpa på samma månad. Beviljas förtidspension att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärsarbete överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpensionen. *Vad i detta stycke stadgas om minskning av pension då sjukpenning har utgått gäller även när utbildningsbidrag enligt 16 § arbetsmarknads-kungörelsen (1966:368) och särskilt vuxenstudiebidrag enligt 7 kap. studentstödslagen (1973:349) har utgått.*

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) befunnits att den försäkrade även efter det pensionen beviljats, är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, sjukpenningen föranleda minskning av pensionen endast i den mån den överstiger vad som skulle hava utgått om sjukdomsfallet inträffat efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärsarbete.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Bilaga 2

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-08

Föredragande: statsrådet Wikström

Anmälan till proposition om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m. m.**1. Stödet vid sjukdom för studerande med särskilt vuxenstudiestöd**

Sedan slutet av sextioalet har vuxenutbildningen i landet varit stadd i stark utveckling, i hög grad beroende på en rad viktiga reformer som inneburit ökade resurser i olika former till vuxenutbildning. En rad lagar på arbetsmarknadsområdet har också bidragit till att öka efterfrågan på olika former av vuxenstudier.

Efter förslag i prop. 1975:23 om vidgad vuxenutbildning samt studiestöd åt vuxna m. m. (SfU 1975:14, rskr 1975:177) infördes år 1976 ett vuxenstudiestöd avsett att framför allt ersätta inkomstbortfallet för förvärvsarbetande vuxna som tar ledigt från arbetet för att studera.

Vuxenstudiestödet utgår i form av tim- och dagstudiestöd för kortare studier och särskilt vuxenstudiestöd för längre studier. Särskilt vuxenstudiestöd utgår i form av vuxenstudiebidrag, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning. Vuxenstudiestödet beräknas med utgångspunkt i motsvarande beräkningar för utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1977:141). Vuxenstudiestöd kan utgå för både hel- och halvtidsstudier.

För studerande som beviljats särskilt vuxenstudiestöd gäller, liksom för studerande med studiemedel, att studiestödet under vissa förutsättningar kan utgå vid sjukdom som helt förhindrar studierna. Reglerna innebär i huvudsak att den studerande har rätt att behålla studiestödet vid sjukdom, om han under någon del av kalenderhalvåret bedrivit studier. I regel föreligger inte rätt till studiestöd vid sjukdom för mer än sammanlagt sex månader under två på varandra följande kalenderhalvår. Har den studerande inte tidigare bedrivit studier som berättigar till studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd, utgår stödet endast för sjukperiod som infaller efter det att den studerande bedrivit studierna under minst en månad. Normalt föreligger rätt till studiestöd under sjukdomstiden endast om den studerande har ansökt

om studiestöd före insjuknandet.

Särskilt vuxenstudiestöd kan även utgå för sådan sjukperiod som omfattar hela den studerandes studietid under ett kalenderhalvår. Förutsättningen härför är att kalenderhalvåret infaller närmast efter sådant kalenderhalvår under vilket den studerande bedrivit studier som berättigat till studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd. Vuxenstudiestöd under sjukdom utgår endast under förutsättning att försäkringskassan godkänt sjukperioden.

Den studerande befrias från återbetalningsskyldighet för den del av det återbetalningspliktiga studiestöd som belöper på sjukdomstid efter en karenstid av 14 dagar. Om den studerande under sjukdomstiden uppbär sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring skall det belopp som avskrivs från studieskulden reduceras. Reduktionen motsvarar det belopp med vilket sjukpenningen överstiger 25 kr.

På förslag av riksförsäkringsverket infördes den 1 januari 1976 – som ett provisorium – en samordning mellan sjukpenningen och vuxenstudiestödets bidragsdel. Samordningen innebär att för studerande som har vuxenstudiestöd och dessutom är berättigad till sjukpenning, skall stödets bidragsdel minska med belopp som har utgått i sjukpenning för samma tid. Regeln ansluter sig i princip till de regler, som gäller för samordningen mellan sjukpenning och utbildningsbidrag. Regeringen gav, genom beslut den 26 juni 1975, riksförsäkringsverket i uppdrag att utreda frågan om utformningen av stödet vid sjukdom för den som deltar i arbetsmarknadsutbildning, för den som bedriver vuxenstudier som förenats med rätt till särskilt vuxenstudiestöd samt för den som är arbetslös och uppbär dagersättning från arbetslöshetsförsäkringen eller kontant arbetsmarknadsstöd. I *bilaga 4* lämnas en redovisning för innehållet i betänkandet (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl.

Jag bedömer det som mycket viktigt att förbättra de vuxenstuderandes sjukförsäkringsförhållanden. Nuvarande regler, som i korthet innebär att den studerande vid vissa sjukdomsfall får behålla sitt vuxenstudiestöd, vars lånedel sedan avskrivs i samband med återbetalningen, är i flera hänseenden mindre tillfredsställande. Den främsta kritiken mot nuvarande system gäller för de vuxenstuderandes del att tidigare sjukpenningplacering i många fall upphör i samband med studierna. Problem uppstår också när en studerande på grund av sjukdom avbryter studierna eller blir sjuk vid ferieuppehåll eller i samband med att studierna avslutas. Den studerande kan då hamna i en situation där varken vuxenstudiestöd eller sjukpenning utgår.

Riksförsäkringsverket har i sitt betänkande lämnat förslag till lösning av dessa frågor. Verket har också tagit upp problemet med de studerande, som inte är sjukpenningplacerade vid studiernas början och som således också saknar sjukpenningsskydd efter studiernas slut.

I det följande kommer jag endast att ta ställning till de av riksförsäkringsverkets förslag som rör de studerandes sjukförsäkringsförmåner under

studietid samt under ferieuppehåll. Frågan om de studerandes sjukförsäkring efter studietidens slut anser jag bör lösas i ett större sammanhang. Den hör enligt min mening samman med problem som är gemensamma för flera grupper som inte har en sjukpenninggrundande förvärvsinkomst. Hithörande frågor behandlas av sjukpenningkommittén (S 1978:04).

Jag begränsar mig vidare till sjukförsäkringsfrågan för de studerande som har vuxenstudiestöd. Det ingick inte heller i riks-försäkringsverkets uppdrag att komma med några förslag för andra grupper. Jag är emellertid medveten om att sjukförsäkringsfrågan kan innebära problem även för den stora gruppen studerande med studiemedel. Regeringen har därför i tilläggsdirektiv (Dir. 1978:82) till studiestödsutredningen (U 1975:16) gett utredningen i uppdrag att belysa frågan om de studerandes försäkringsskydd under och i anslutning till studietiden.

I det nyss nämnda betänkandet diskuterar riks-försäkringsverket två huvudalternativ till lösning av försäkringsfrågan för studerande med utbildningsbidrag eller vuxenstudiestöd. Enligt det ena alternativet blir den skattepliktiga ersättningen vid utbildning sjukpenninggrundande på samma sätt som gäller vid t. ex. beredskapsarbete. Det andra alternativet innebär att man, i likhet med vad som gäller den särskilda sjukförsäkringen för studerande med studiemedel, låter det stöd som annars utgår under utbildningen fortsätta under sjukdomstid som infaller under utbildningen. Stödet kommer då att ersätta sjukpenning. Riks-försäkringsverket stannar vid att föreslå det senare alternativet, huvudsakligen med motivet att det enligt verkets mening är principiellt tveksamt att låta ett socialpolitiskt bidrag, utformat som en inkomstbortfallsersättning, läggas till grund för en annan likartad stödform.

Flertalet remissinstanser tillstyrker riks-försäkringsverkets principiella förslag till lösning av försäkringsfrågan. Några instanser lämnar förslaget utan erinran, medan t. ex. statskontoret anser att man ändå borde pröva ett system där utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd läggs till grund för sjukpenning.

Jag delar riks-försäkringsverkets tveksamhet mot att låta vuxenstudiestödet ligga till grund för sjukpenningplacering och förordar därför en annan lösning. Jag återkommer senare till verkets förslag om utbildningsstöd under sjukdom.

Jag tillstyrker riks-försäkringsverkets förslag att fastställd sjukpenninggrundande inkomst inte får sänkas under den tid en försäkrad uppbär vuxenstudiestöd. I den mån den studerande, genom förvärvsarbete vid sidan av studierna, kommer upp i en högre inkomst än före studierna, bör denna läggas till grund för sjukpenningen. Genom här föreslagna förändringar löser man ett väsentligt problem för de vuxenstuderande, samtidigt som man vinner överensstämmelse med de regler som gäller för deltagare i arbetsmarknadsutbildning. På denna punkt bör samma förmåner gälla de doktorander som uppbär utbildningsbidrag.

Beträffande riks försäkringsverkets förslag om vilande sjukpenning innebär detta att sÄrlösningar måste tillgripas för studerande som förenar studier med vuxenstudiestöd med förvärvsarbete. Med nuvarande regler för beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst för deltidsarbete under kortare perioder, innebär verkets förslag relativt oförmånliga villkor för den aktuella studerandegruppen. Den sjukpenning, som skulle kunna utgå på grundval av förvärvsarbete under studietiden, skulle inte på långt när kompensera bortfallet av inkomst.

Mina förslag i det följande bygger i stället på de regler för samordning mellan sjukpenning och vuxenstudiestöd som finns i dag. En grupp vuxenstuderande, nämligen de som bedriver kortare studier som ett led i fort- eller vidareutbildning, får redan nu behålla intjänad sjukpenning under studietiden. För att inte både sjukpenning och fullt vuxenstudiestöd skall kunna utgå samtidigt, har de nyss nämnda provisoriska samordningsreglerna införts. Innebörden av dessa regler har jag redovisat i det föregående. Jag är medveten om de nackdelar det kan innebära att utsträcka dessa regler till att omfatta ytterligare grupper. Reglerna innebär i praktiken att en studerande, som blir sjuk under studietiden och har en relativt hög sjukpenning, får förmånligare ekonomiska villkor under en sjukskrivningsperiod, än då han är frisk.

De fördelar i administrativ enkelhet, som man vinner med mitt förslag, är dock så stora att jag är beredd att bortse från nackdelarna. Jag vill i sammanhanget framhålla att förslaget berör en liten grupp starkt studiemotiverade individer som, inte utan ekonomisk uppoffring, avstår från förvärvs-inkomster för att studera med vuxenstudiestöd. En av de största administrativa fördelarna med en lösning av nyss relaterad innebörd är att det redan finns utarbetade rutiner för den praktiska handläggningen. I avvaktan på de mer genomgripande förändringar i sjukförsäkringslagstiftningen, som kan bli följden av den tidigare nämnda sjukpenningkommittens förslag, anser jag den här förordade lösningen på de vuxenstuderandes akuta försäkringsproblem ha flera fördelar. Den fyller kraven på att ge de studerande ett gott försäkringsskydd, samtidigt som man undviker att införa svårtillämpade särbestämmelser i försäkringslagstiftningen.

Jag förordar således att studerande med särskilt vuxenstudiestöd, i den mån de är berättigade till sjukpenning, uppbär denna även vid sjukdom under studietid. Vuxenstudiestödets bidragsdel bör därvid minskas med det belopp som utgått i sjukpenning för samma tid. Motsvarande samordningsregler bör gälla särskilt vuxenstudiestöd och föräldrapenning.

För övriga studerande bör det särskilda vuxenstudiestödet, i likhet med vad som nu sker, i sin helhet utgå under sjukdom.

Jag föreslår vidare att den nuvarande begränsningen av vuxenstudiestöd vid sjukdom till i princip sex månader under två på varandra följande kalenderhalvår slopas. Jag är däremot inte beredd att biträda riks försäkringsverkets förslag att vuxenstudiestödet skall kunna utgå för i princip

obegränsad tid vid sjukdom med viss möjlighet till omprövning efter en längre tid. Jag förordar i stället centrala studiestödsnämndens (CSN) förslag att vuxenstudiestöd vid sjukdom bör utgå under den tid för vilken vuxenstudiestöd beviljats. För att inte de nya reglerna för någon studerandekategori skall innebära en försämring i förhållande till nu gällande bestämmelser, bör vuxenstudiestöd under sjukperioder kunna utgå under två på varandra följande kalenderhalvår. Liksom f. n. bör detta dock gälla endast under förutsättning att den studerande har bedrivit studier under det första av dessa två kalenderhalvår.

F. n. gäller en begränsad rätt till vuxenstudiestöd under sjukdom för det första kalenderhalvåret, under vilket den studerande bedriver studier. Den som studerar måste för att få vuxenstudiestöd under sjukperioden ha bedrivit minst en månads studiestödsberättigande studier. I likhet med CSN, som understryker vikten av en förbättring härvidlag, biträder jag riksförsäkringsverkets förslag att rätten till vuxenstudiestöd under sjukdom skall föreligga för alla studerande som påbörjat studier och vid studiernas början varit studieföra. Motsvarande bestämmelse bör även gälla för studerande med återbetalningspliktiga studiemedel enligt 3 kap. och studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen (1973:349).

För personer som deltar i arbetsmarknadsutbildning gäller enligt arbetsmarknadskungörelsen rätt till ledighet för tillfällig vård av barn, för uppdrag i elevorganisation och för kortvarig frånvaro för enskild angelägenhet av vikt. I sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 föreslår CSN att liknande regler bör införas för studerande med vuxenstudiestöd. Då det är angeläget att skapa så likartade förmånssystem som möjligt för olika grupper vuxenstudierande, biträder jag CSN:s förslag i detta avseende. Jag kommer i det följande att föreslå nödvändiga ändringar i studiestödslagen. I övrigt ankommer det på regeringen eller efter regeringens bemyndigande på CSN att i samråd med riksförsäkringsverket utfärda närmare bestämmelser om hur reglerna skall tillämpas. De här föreslagna reformerna kräver ändringar i lagen om allmän försäkring på sätt som chefen för socialdepartementet i det föregående har föreslagit. De kräver också de ändringar i 3 kap. 14 §, 4 kap. 29 §, 7 kap. 17 § samt 9 kap. 2 § och de nya bestämmelserna i 7 kap. 17 a § studiestödslagen vilka redovisas i *bilaga 2.1*.

De kostnader för här framlagda förslag som faller inom utbildningsdepartementets ansvarsområde bör täckas inom ramen för vuxenutbildningsavgiften samt, när det gäller det förslag som berör studiemedelstagare, inom ramen för anslaget Studiestöd m.m.

2. Bidrag för utbildning av skolinformatörer m. m.

I propositionen 1978/79:100, bil. 12 (s. 652), har jag anfört att frågan om bidrag till Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) för utbildning av skolinformatörer och ledamöter i lokala

planeringsråd för samverkan mellan skola och arbetsliv (SSA) skall prövas inom arbetsmarknadsdepartementet vid beredningen av förslag till ny lag om fackliga förtroendemän. I annat sammanhang har meddelats att regeringen inte kommer att förelägga riksdagen proposition i ärendet i vår. Jag vill därför behandla frågan om detta bidrag i förevarande proposition. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet och statsrådet Rodhe vill jag förorda att för budgetåret 1979/80 får utgå 2 milj. kr. ur anslaget Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet till LO och TCO för utbildning av skolinformatörer och organisationernas företrädare i SSA-råden. Anslaget Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet bör därför föras upp med ett belopp som med 2 milj. kr. överstiger beloppet enligt mitt förslag i propositionen 1978/79:100 bil. 12, dvs. med 26 253 000 kr.

Detta innebär att medel om sammanlagt 6 milj. kr. utgått under tre år för denna verksamhet. Organisationerna bör härigenom ha kunnat utbilda ett stort antal personer, som i framtiden kan användas som SSA-rådsledamöter och skolinformatörer. Jag anser därför att bidrag inte skall utgå efter budgetåret 1979/80.

3. Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
2. i övrigt godkänna de riktlinjer för sjukförsäkringsförmåner för studerande med särskilt vuxenstudiestöd som jag har förordat i det föregående.
3. till *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* för budgetåret 1979/80, utöver vad regeringen föreslagit i prop. 1978/79:100 bil. 12, anvisa ytterligare 2 000 000 kr.

Förslag till Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹
dels att 3 kap. 14 §, 4 kap. 29 §, 7 kap. 17 § och 9 kap. 2 § samt rubriken
närmast före 7 kap. 17 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i 17 kap. skall införas en ny paragraf, 17 a §, av nedan angivna
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 14 §

Återbetalningspliktiga studiemedel utgår för sjukperiod som infaller under den del av ett kalenderhalvår som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under kalenderhalvåret,

2. den studerande under någon del av kalenderhalvåret bedriver sina studier.

För sjukperiod som infaller efter studietidens början utgår återbetalningspliktiga studiemedel dock endast om den studerande ingett ansökan om sådana medel dessförinnan. Om synnerliga skäl föreligger, kan studerande beviljas återbetalningspliktiga studiemedel även för sådan sjukperiod.

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *bedrivit* studierna *under minst en månad*.

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *har påbörjat* studierna.

4 kap. 29 §

Studiemedel enligt 13, 14, 16, 17, 19 och 21–25 §§ utgår för sjukperiod som infaller under den del av ett kalenderhalvår som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under kalenderhalvåret,

2. den studerande under någon del av kalenderhalvåret bedriver sina studier.

¹ Lagen omtryckt 1975:359.

Nuvarande lydelse

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande bedrivit studierna under minst en månad.

Med stöd av första stycket har studerande rätt till studiemedel för större del av två på varandra följande kalenderhalvår än sex månader endast om särskilda skäl föreligger.

Föreslagen lydelse

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande har påbörjat studierna.

7 kap.

Vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel under sjukdom

Vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel under sjukdom m. m.

17 §²

I fråga om rätt till vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för tid under vilken den studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier äger 4 kap. 28–35 §§ motsvarande tillämpning.

För tid under vilken den studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier utgår vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för sjukperiod som infaller under den del av det eller de kalenderhalvår för vilka den studerande har beviljats vuxenstudiestöd. Bestämmelserna i 4 kap. 28 och 30–35 §§ skall tillämpas.

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till särskilt vuxenstudiestöd enligt detta kapitel utgår vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande har påbörjat studierna.

Utgår sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller motsvarande ersättning enligt annan författning för tid under vilken den studerande uppbär vuxenstudiebidrag, skall vuxenstudiebidraget minskas med det belopp som har utgått i sjukpenning eller sådan ersättning för samma tid.

² Senaste lydelse 1975:1186.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**17 a §*

*Studera*nde har rätt att behålla vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel vid

1. ledighet för tillfällig vård av barn i samma omfattning som enligt 4 kap. 8 och 9 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för rätt till föräldrapenning,

2. ledighet för fullgörande av uppdrag i elevorganisation under sammanlagt högst tio dagar under ett kalenderår och

3. kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt.

Utgår föräldrapenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för tid under vilken den studerande uppbär vuxenstudiebidrag, skall vuxenstudiebidraget minskas med det belopp som har utgått i föräldrapenning för samma tid.

9 kap.

2 §

Har någon uppburit studiestöd obehörigen eller med för högt belopp och har han insett eller bort inse detta, kan vad för mycket utgått genast återkrävas.

Avbryter någon sina studier, äger första stycket *motsvarande tillämpning* beträffande uppbygget studiestöd som avser tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 13–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där ej återkrävas.

Avbryter någon sina studier *skall* första stycket *tillämpas* beträffande uppbygget studiestöd som avser tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 13–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där ej återkrävas. *Detsamma gäller vid sådan ledighet som avses i 7 kap. 17 a §.*

På studiemedel enligt 4 kap. och på särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. som återkrävs enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när

medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procent överstiger normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Om särskilda skäl föreligger, kan återbetalningsskyldig befrias helt eller delvis från skyldighet att erlägga räntan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

Bilaga 3

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-08

Föredragande: statsrådet Wirtén

Anmälan till proposition om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m.m.

Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Till deltagare i arbetsmarknadsutbildning utgår utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1977:141). Konstruktionen av utbildningsbidraget bygger på inkomstbortfallsprincipen och anknyter till ersättningen vid arbetslöshet. Utbildningsbidrag består av dagpenning, stimulansbidrag och särskilt bidrag. Till den som är medlem i erkänd arbetslöshetskassa och uppfyller villkoren för ersättning från kassan vid arbetslöshet eller är utförsäkrad utgår dagpenning med högst 180 kr. per dag. Dagpenningen får dock uppgå till högst elva tolfte delar av senaste inkomst av förvärvsarbete per dag, men utgår i dessa fall alltid med lägst 140 kr. per dag.

Till den som inte är medlem i erkänd arbetslöshetskassa men som har fyllt 20 år eller har försörjningsplikt mot eget barn utgår dagpenning med 140 kr. per dag. Till andra kategorier deltagare utgår dagpenning med 65 kr. per dag. Utöver dagpenning utgår till samtliga deltagare ett stimulansbidrag med 10 kr. per dag.

Deltagare i arbetsmarknadsutbildning har rätt att behålla utbildningsbidraget vid ledighet för sjukdom under sammanlagt högst 25 dagar eller, om särskilda skäl föreligger, 35 dagar under ett år. Enligt nuvarande samordningsregler mellan sjukpenning och utbildningsbidrag utgörs grundskyddet vid sjukdom under utbildningstiden av sjukpenning. Summan av dagpenning och stimulansbidrag minskas med det belopp som utgår i sjukpenning för samma tid. Reglerna om utbildningsbidrag vid sjukdom har visat sig i vissa fall medföra problem för dem som inte är sjukpenningförsäkrade eller som är försäkrade för en låg sjukpenning. Problem uppstår för denna kategori kursdeltagare då antalet sjukdagar med rätt till bibehållet utbildningsbidrag har förbrukats, då deltagarna skiljs från utbildningen på grund av sjukdom eller då kursdeltagaren är sjuk när utbildningen avslutas. Kursdeltagare som

är sjukpenningförsäkrade har efter utbildningstiden samma sjukpenning som de hade när de började utbildningen.

Riksförsäkringsverket har i betänkandet (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl. framlagt sina förslag till lösning av här redovisade problem. Riksförsäkringsverket har i betänkandet pekat på de tekniska svårigheter som är förenade med att göra utbildningsbidraget sjukpenninggrundande. Dessa hänger främst samman med att utbildningsbidraget ofta utgör ersättning för en del av ett år och att kursdeltagaren saknar arbetsinkomst för tid innan han påbörjade studierna. Den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas enligt gällande regler helårsvis på så sätt att arbetsinkomsten slås ut över hela året. Vid sjukdom utgår därvid sjukpenning med 90 % av årsinkomsten utslagen per kalenderdag. Dessa problem är gemensamma för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och delårsanställda och vissa andra deltidsanställda. En parlamentariskt sammansatt kommitté (Sjukpenningutredningen, S 1978:04) har under år 1978 tillsatts för att göra en översyn av sjukpenningförsäkringen bl. a. i syfte att se över de regler som jag nyss nämnt. Riksförsäkringsverket har föreslagit att problemen löses på annat sätt. För det första har verket föreslagit att deltagare i arbetsmarknadsutbildning vid sjukdom skall erhålla enbart utbildningsbidrag och att den sjukpenninggrundande inkomsten görs vilande under utbildningstiden. Rätten till oreducerat utbildningsbidrag under sjukfrånvaro skall enligt verkets förslag inte vara begränsad till ett visst antal dagar per år utan fortlöpa under hela den beviljade utbildningen eller till dess arbetsmarknadsmyndigheterna vid omprövning av rätten till arbetsmarknadsutbildning funnit att sådan rätt ej föreligger. För det andra har riksförsäkringsverket föreslagit att kursdeltagare, som är sjuk då utbildningen upphör, under det pågående sjukfallet skall vara garanterad sjukpenning med belopp motsvarande stödnivån under utbildningstiden.

Enligt nuvarande regler utgör sjukpenning grundskyddet vid all sjukdom som inträffar under utbildningstiden. Under 25 eller i vissa fall 35 dagar under ett år är kursdeltagaren garanterad oförändrade ekonomiska villkor vid sjukdom genom att utbildningsbidrag därvid utgår, med avdrag för det belopp som utgår i sjukpenning för samma tid. Riksförsäkringsverket har föreslagit att enbart utbildningsbidrag skall utgå vid all sjukdom som inträffar under utbildningstiden. Jag förordar att den nuvarande ordningen behålles. Däremot ansluter jag mig till riksförsäkringsverkets förslag att rätten till utbildningsbidrag vid sjukdom bör utvidgas. Jag är dock inte beredd att biträda verkets förslag att oreducerat utbildningsbidrag skall utges vid sjukdom utöver de 25, i vissa fall 35, dagarna. I stället förordar jag att, vid sjukdom utöver de 25-35 dagarna, utbildningsbidrag i form av dagpenning och stimulansbidrag får utgå med 90 % av det belopp som annars skulle ha utgått. Denna reduktion är i överensstämmelse med den regel som gäller inom sjukförsäkringsystemet, där hel sjukpenning utgör 90 % av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Det bör ankomma på arbets-

marknadsmyndigheterna att efter samråd med kursdeltagaren och läroanstalten avgöra om beslutet om arbetsmarknadsutbildning skall upphävas vid sjukdom som inträffar under utbildning. 90 % av dagpenning och stimulansbidrag bör vid sjukdom längst kunna utgå så länge beslutet om arbetsmarknadsutbildning gäller, dvs. högst ett år. Kursdeltagare för vilken beslutet om arbetsmarknadsutbildning upphävs på grund av sjukdom bör få förtur till kommande kurs.

Riksförsäkringsverket föreslår att för deltagare i arbetsmarknadsutbildning skall gälla gängse regler om sjukskrivning m. m. Jag instämmer i riksförsäkringsverkets förslag i detta avseende.

Vad jag har förordat föranleder ändringar i arbetsmarknadskungörelsen. Ändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1980. Kostnaderna för förslaget beräknar jag skall rymmas inom det anslag för bidrag till arbetsmarknadsutbildning som regeringen tidigare har föreslagit riksdagen i årets budgetproposition.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna den ändring av grunderna för utbildningsbidrag som jag har förordat.

Riksförsäkringsverkets betänkande Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m.fl. (Ds S 1977:4)

1. Inledning

Genom beslut den 26 juni 1975 och den 20 november 1975 har regeringen uppdragit åt riksförsäkringsverket att utreda bl. a. frågan om utformningen av stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstudier. I uppdraget ingår vidare att utreda motsvarande fråga för den som uppstår stöd vid arbetslöshet. Också frågan om stöd under sjukdom för vissa intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola ingår i uppdraget. Verket skall även överväga sjukförsäkringens medverkan genom att utge sjukpenning vid yrkesmässig rehabilitering efter sjukdom vid vissa anpassningskurser för handikappade.

I föreliggande betänkande redovisas förslag rörande stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstuderade samt vissa intagna i anstalt m.m.

2. Stödet vid sjukdom för vissa intagna i anstalt

2.1 Gällande regler

Enligt 3 kap. 15 § lagen om allmän försäkring (AFL) utgår inte sjukpenning till bl. a. den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller ungdomsvårdsskola.

Personer som dömts till fängelse, internering eller ungdomsfängelse kan emellertid under den tid de formellt sett är intagna i kriminalvårdsanstalt beredas möjlighet att vistas utanför anstalten under längre eller kortare tid. Avsikten därmed är att anpassningen i samhället skall underlättas och att frigivning eller vård utom anstalten skall förberedas. En stor del av dessa personer utför därvid förvärvsarbete. Inkomsten av arbetet är skattepliktig och pensionsgrundande. Enligt den nämnda bestämmelsen i AFL utgår dock i princip inte sjukpenning då sjukdom leder till förlust av sådan förvärvsinkomst. Påpekas bör emellertid att riksförsäkringsverket i vissa besvärshandlingar funnit att sjukpenning kunnat utges till försäkrad som formellt varit intagen, men som vistats utom anstalt.

I och med 1973 års kriminalvårdsreform har dessa frivårdsformer fått ökad användning. I samband med denna reform har särskilt betonats vikten av att kriminalvårdens klienter så långt som möjligt skall kunna utnyttja samma sjukvård, utbildning och arbetsmarknad m.m. som andra medborgare. Detta skall under intagningstiden i första hand möjliggöras genom att klienterna beviljas s.k. frigång enligt 11 § s.k. frigivningspermission enligt 33 § eller annan vistelse utom anstalt enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt

(KvaL). Därvid bör klienterna ha samma rätt till samhällets stödåtgärder och vårdinsatser som andra människor i samhället.

Förhållandena är likartade för elever som är inskrivna i ungdomsvårdsskola men som vårdas utom skolan.

Det totala antalet intagna i kriminalvårdsanstalt och inskrivna i ungdomsvårdsskola som under kortare eller längre tid vistas utom anstalt med stöd av 33 och 34 §§ KvaL, som förvärvsarbetar i samband med frigång eller frigivningspermission eller som vårdas utom ungdomsvårdsskola kan f. n. beräknas till i storleksordning 4 000 per år.

2.2. Riksförsäkringsverkets förslag

Verket föreslår att försäkrade som intagits i kriminalvårdsanstalt, men som med stöd av 11 § KvaL beviljats frigång och därvid utför förvärvsarbete eller med stöd av 33 eller 34 §§ KvaL vistas utom anstalt skall ha rätt till sjukpenning på samma villkor som andra försäkrade. Verket föreslår vidare att försäkrad som inskrivits i ungdomsvårdsskola, men som vårdas utom skolan skall ha motsvarande rätt till sjukpenning.

Beträffande de intagna som deltar i kriminalvårdens försöksverksamhet med marknadsanpassad ersättning för arbete inom anstalten finner verket inte skäl att föreslå ändring i nuvarande regler.

3. Stödet vid sjukdom under arbetsmarknadsutbildning och vuxenstudier

3.1. Bakgrund

Genom ändringar i arbetsmarknadskungörelsen har fr. o. m. den 1 januari 1976 nya regler om ersättning till den som deltar i arbetsmarknadsutbildning, s. k. utbildningsbidrag, trätt i kraft. Därigenom förbättrades förmånerna väsentligt i jämförelse med de tidigare utbildningsbidragen. Fr. o. m. samma tidpunkt – i visst fall redan fr. o. m. den 1 juli 1975 – har genom ändringar i studiestödslagen en ny stödform för vuxenstuderande, s. k. särskilt vuxenstudiestöd, införts. För båda dessa stödformer finns regler om samordning med ersättning från den allmänna sjukförsäkringen. Både utbildningsbidraget och vuxenstudiestödet bygger, liksom sjukpenningen, på inkomstbortfallsprincipen. Det finns emellertid betydande olikheter i stödssystemens uppbyggnad. Skillnaderna sammanhänger delvis med att de två här aktuella formerna av utbildningsstöd har utvecklats ur olika andra ersättningsystem. Vuxenstudiestödet anknyter i väsentliga avseenden till studiemedelssystemet och utbildningsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen. De mest framträdande skillnaderna mellan de tre ersättningsformerna berörs i grova drag i det följande.

3.2. Gällande ersättningsregler

Utbildningsbidrag beräknas till lägst 140 kr. eller i vissa fall 65 kr. per dag vid heltidsstudier och utgår för fem dagar per vecka. Stimulansbidrag om 10 kr. per dag utgår också. Det högsta utbildningsbidrag som kan utgå för dag räknat är f. n. 180 kr. För att få bidrag över garantinivån 140 kr. per dag fordras att kursdeltagaren är arbetslöshetsförsäkrad.

Vuxenstudiestödet anknyter i princip beloppmässigt till utbildningsbidragen, men beräknas inte som en dagersättning, utan i stället för en bidragsperiod omfattande 15 dagar vid heltids- och 30 dagar vid halvtidsstudier. Vuxenstudiestödet består delvis av bidrag och delvis av återbetalningspliktiga studiemedel.

Sjukpenningen utgör lägst 11 kr. per dag eller för hemmamakar 8 kr. per dag och utgår i princip för veckans alla dagar. Sjukpenningens maximibelopp är betydligt högre än utbildningsbidragets och vuxenstudiestödets, f. n. 242 kr. per dag.

3.3. Ersättning vid sjukdom

Såväl utbildningsbidrag som vuxenstudiestöd kan i viss utsträckning behållas under sjukfrånvaro. För deltagare i arbetsmarknadsutbildning kan detta ske under högst 25 eller i vissa fall 35 dagar för år räknat. Vuxenstuderande kan enligt huvudregeln behålla sitt stöd i sammanlagt högst sex månader under två på varandra följande kalenderhalvår. För första studietermen, erfordras emellertid att den studerande deltagit i undervisningen i minst en månad för att vuxenstudiestödet skall kunna utgå vid sjukfrånvaro. Om sjukpenning utgår för samma tid som utbildningsbidrag, minskas utbildningsbidraget med sjukpenningen. Motsvarande gäller för vuxenstudiestödets bidragsdel, men utgiven sjukpenning avräknas här från bidraget för hela bidragsperioden även om sjukpenningtiden varit kortare. I fråga om vuxenstudiestödets lånedel avskrivs återbetalningsskyldigheten i den mån sjukfallet varar längre tid än 14 dagar. Sjukpenning överstigande 25 kr. per dag reducerar dock denna avskrivning.

Antalet personer som under ett kalenderår påbörjar arbetsmarknadsutbildning har under de senaste åren varierat mellan 80 000 och 110 000. Antalet personer som under år 1976 beviljades vuxenstudiestöd uppgick till omkring 10 000.

3.4. Effekter av nuvarande samordningsregler

Nuvarande samordningsregler mellan sjukpenning och utbildningsbidrag resp. vuxenstudiestöd innebär i princip att grundskyddet vid sjukdom under utbildningstiden består av sjukpenning. Samtidigt ges emellertid en minimigaranti, innebärande att den studerade under viss tid är tillförsäkrad en

ersättning vid sjukdom motsvarande utbildningsstödet nivå.

Dessa samordningsregler har visat sig i vissa lägen medföra problem för dem som inte är sjukpenningförsäkrade eller som är försäkrade för en låg sjukpenning. Vid sjukfall som inträffar under utbildningstiden sänks ersättningsnivån sedan de medgivna frånvarodagarna med utbildningsbidrag eller vuxenstudiestöd förbrukats. I vissa fall är sänkningen obetydlig, men i andra fall är den avsevärd och ibland upphör ersättningen helt. Detta är ett problem främst för dem i arbetsmarknadsutbildning, för vilka antalet dagar med bibehållet stöd är mindre än för dem i vuxenstudier. Motsvarande problem uppstår om deltagare i arbetsmarknadsutbildning skiljs från utbildningen på grund av sjukdom eller om studerande är sjuk vid ferieuppehåll eller när utbildningen avslutas.

Ytterligare ett problem är att deltagare i arbetsmarknadsutbildning som jämsides med utbildningen utför förvärvsarbete kommer att få ersättning för bortfallet av förvärvsinkomsten vid sjukdom endast i den mån hans sjukpenning överstiger utbildningsbidraget. Motsvarande gäller de vuxenstuderande, där problemet är särskilt påtagligt eftersom sjukpenning reducerar bidraget för hela bidragsperioden.

Den starkaste kritiken mot nuvarade system gäller för de vuxenstuderandes del att sjukpenningförsäkringen i många fall upphör i samband med studierna till skillnad från vad som gäller för deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Nuvarande samordningssystem har också den motsatta effekten att studerande vilkas sjukpenning överstiger utbildningsstödet får ersättning vid sjukdom som i vissa fall överstiger den ersättning de har då de är friska och deltar i utbildningen. Denna situation, som inte överensstämmer med grundtankarna bakom sjukförsäkringen, är vanligast vid arbetsmarknadsutbildning.

I administrativt avseende har nuvarande system vissa olägenheter och för de studerande kan det vara svåröverskådligt, genom att ersättning för samma tid kan utges från olika källor med beloppsmässig samordning.

3.5. Allmänna överväganden angående ett nytt ersättningssystem

Som ovan framgått medför de nuvarande reglerna i vissa situationer betydande olägenheter för de studerande. De olika ersättningssystemen har olika bakgrund och skiljer sig i flera viktiga avseenden, både i fråga om ersättningsnivå och stödets konstruktion i övrigt, på ett sådant sätt att det inte är möjligt att undanröja nackdelarna inom ramen för en princip av samordning. En enkel lösning på denna fråga skulle kunna åstadkommas först om ersättningarna i sig fick en bättre inbördes överensstämmelse. I direktiven har anvisats två huvudalternativ för en permanent lösning av de aktuella samordningsfrågorna. Båda innebär principiella förändringar i fråga om stödet vid sjukdom för de här aktuella grupperna. Enligt det ena

alternativet skall den skattepliktiga ersättningen vid utbildning bli sjukpenninggrundande på samma sätt som gäller vid sådana arbetsmarknadspolitiska åtgärder som t. ex. beredskapsarbete. Det andra alternativet är att, i likhet med vad som gäller beträffande den särskilda sjukförsäkringen för studerande med studiemedel, låta det stöd som annars utgår under utbildningen fortsätta under sjukdomstid som infaller under utbildningen, i stället för att sjukpenningförsäkringen träder in vid sjukdomsfallet. Utöver dessa två modeller har verket övervägt ytterligare ett antal tänkbara lösningar av samordningsfrågorna. Verket har emellertid därvid inte funnit något ändamålsenligt huvudalternativ utöver de båda nyss nämnda.

3.5.1. Utbildningsstöden görs sjukpenninggrundade

Det alternativ som i första hand kan tyckas vara den bäst framkomliga vägen att lösa dels samordningsfrågorna och dels problemen med stödnivån vid sjukdom under utbildning är att fullt ut jämställa utbildningsstöden med förvärvsinkomst och låta dem ligga till grund för beräkning av ny sjukpenninggrundande inkomst. Utbildningsstödet skulle då vid sjukdom helt ersättas av sjukpenning. Det är emellertid endast inkomster som kan antas bli varaktiga, dvs. bestå minst sex månader, eller kan antas bli regelbundet återkommande som är sjukpenninggrundande. Regeln skulle därför endast gälla för sådana utbildningar som kan beräknas pågå längre tid än sex månader, vilket emellertid skulle innebära att försäkringsadministrationen skulle få använda två olika normsystem för ersättning vid sjukdom under utbildning - ett för de längre och ett annat för de kortare utbildningarna. Nackdelarna härmed skulle naturligtvis kunna minskas genom att stödet också vid kortare utbildningar görs sjukpenninggrundande i de fall man kan anta att utbildningen kommer att efterföljas av förvärvsarbete med inkomster motsvarande minst stödet under utbildningen samt att utbildningen och förvärvsarbetet tillsammans skulle pågå i minst sex månader. Ett sådant system möter emellertid betydande administrationssvårigheter och skulle ändock i vissa fall medföra samordnings- och nivåproblem av samma art som finns i dag.

En annan invändning mot att låta utbildningsstöd ligga till grund för beräkning av sjukpenninggrundande inkomst är att sjukförsäkringens kompensationsnivå ofta skulle bli påfallande låg, betydligt lägre än enligt nuvarande regler.

Enligt verkets mening är det även principiellt tveksamt att låta ett socialpolitiskt bidrag, utformat som en inkomstbortfallsersättning, läggas till grund för en annan likartad stödform.

Av nu nämnda skäl kan riks försäkringsverket inte förorda ett system som innebär att utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd läggs till grund för beräkning av sjukpenninggrundande inkomst.

3.5.2. *Utbildningsstödet behålls under sjukdom*

Det alternativ som inom ramen för verkets uppdrag bedöms bäst lösa problemen i nuvarande system är att deltagare i arbetsmarknadsutbildning eller vuxenstudier får behålla sitt utbildningsstöd också under sjukdom som inträffar under utbildningstiden i stället för att sjukpenningförsäkringen träder in vid sjukdomsfallet. Genom en sådan modell kan i huvudsak samma fördelar som i föregående alternativ uppnås, dvs. ersättningen grundas på kursdeltagarens inkomst som frisk och ersättningen beräknas efter enhetliga principer. Flera av de svårigheter som är förknippade med SGI-modellen och som berörts ovan skulle dock undvikas. Den närmare utformningen av detta alternativ skisseras i det följande.

3.6. Riksförsäkringsverkets förslag

3.6.1. *Utbildningsbidrag*

I de sjukdomsfall som infaller under arbetsmarknadsutbildning skall enbart utbildningsbidrag utgå. Kursdeltagarens sjukpenninggrundande inkomst görs "vilande" under utbildningstiden och sjukpenning enligt AFL eller motsvarande ersättning enligt annan författning skall i princip inte utgå. Motsvarande skall gälla den frivilliga sjukpenningförsäkringen enligt AFL. Rätten till utbildningsbidrag under sjukfrånvaro skall inte vara begränsad till visst antal dagar per år, utan fortlöpa under hela den beviljade utbildningen eller till dess arbetsmarknadsmyndigheterna vid omprövning av rätten till arbetsmarknadsutbildning funnit att sådan rätt ej längre föreligger.

I samband med detta alternativ uppkommer också frågan om stödet skall utgå oavkortat vid sjukdom eller efter viss mindre reduktion, t. ex. till 90 % av eljest utgående belopp. Verkets förslag innebär att utbildningsbidrag vid sjukdom skall utgå utan reduktion.

För dem som jämsides med utbildningen eller studierna utför förvärvsarbete skulle emellertid systemet medföra att de inte skulle kunna få någon ersättning för bortfallet av förvärvsinkomsten vid sjukdom. För att lösa denna fråga föreslår verket att ett stadgande införs i AFL av innebörd att sjukpenning skall kunna utgå under tid då kursdeltagare är berättigad till utbildningsbidrag eller vuxenstudiestöd i den mån sjukpenningen grundar sig på inkomst av under studietiden utfört förvärvsarbete. Då sjukpenning skall kunna utgå samtidigt med utbildningsbidrag bör en särskild maximeringsregel införas. Verket föreslår att sjukpenning för dag tillsammans med vad som utgår i utbildningsbidrag för samma dag inte får överstiga den högsta sjukpenning som kan utgå enligt AFL:s huvudregel.

Verket har vidare övervägt i vilken mån sjukförsäkringens regler bör överföras på utbildningsbidrag under sjukdom. Verket föreslår att arbetsmarknadsmyndigheterna kompletteras med bestämmelser motsvarande reglerna i AFL om sjukanmälan, läkarintyg och indragning eller nedsättning av

sjukpenning då den sjuke vägrar ta emot besök av kassans kontrollant, ändrar vistelseort eller avser till utlandet. Verket föreslår vidare att i arbetsmarknadskungörelsen införs en bestämmelse om att ersättning kan nedsättas eller indragas om den sjuke vägrar underkasta sig läkarundersökning eller följa läkares föreskrifter. Kassan bör också, när så kan anses påkallat, undersöka om skäl föreligger att vidta åtgärd som är ägnad att förkorta sjukdomstiden.

Verket föreslår att frågor om rätt till utbildningsbidrag vid sjukdom skall prövas av kassan.

Verket föreslår att kursdeltagare som är sjuk då utbildningen upphör skall vara garanterad sjukpenning med belopp minst motsvarande stödnivån under det pågående sjukfallet, även efter det att utbildningstiden gått till ända. Garantisjukpenningens dagbelopp skall därvid beräknas till fem sjundedelar av utbildningsbidraget vartill kommer sådan sjukpenning som kan utgå tillsammans med utbildningsbidraget. Garantisjukpenning skall under motsvarande förutsättningar kunna utgå även vid sådana ferier då utbildningsbidrag ej kan utgå.

Verket föreslår att om en kursdeltagare på grund av sjukdom måste avbryta sin utbildning skall hela sjukdomsfallet regleras enligt den stödnivå som kursdeltagaren har genom sin "vilande" sjukpenninggrundande inkomst, om detta blir fördelaktigare för honom.

3.6.2. Särskilt vuxenstudiestöd

De ovan redovisade reglerna rörande utbildningsbidrag föreslås gälla i motsvarande fall även för studerande som uppbär vuxenstudiebidrag.

För att vinna överensstämmelse med reglerna om arbetsmarknadsutbildning föreslår verket att den sjukpenninggrundande inkomsten inte får sänkas under den tid den försäkrade är berättigad till vuxenstudiestöd.

Verkets förslag innebär vidare att den nuvarande begränsningen av vuxenstudiestöd under sjukdom till i princip sex månader under två på varandra följande kalenderhalvår slopas. Verket föreslår även slopande av den nuvarande karensregeln som i princip innebär krav på en månads studier för rätt till vuxenstöd under sjukdom. För att den studerande skall bli berättigad till stöd under sjukdom skall dock krävas att den studerande påbörjat utbildningen och att han då var studieför.

Vad avser vuxenstudiestödets lånedel föreslår verket att den nuvarande karensregeln, som innebär att återbetalningsskyldigheten avskrivs efter 14 dagars sjukdom, ersätts med en 3-dagarskarens. Verket föreslår vidare att återbetalningsskyldigheten efter karenstiden helt avskrivs.

Då vuxenstudiestöd vid sjukdom enligt verkets förslag kan utgå utan begränsning till viss tid bör rätten till vuxenstudiestöd tas upp till omprövning vid längre sjukfall på motsvarande sätt som redan sker vid arbetsmarknadsutbildningen.

3.7. Andra samordningsfrågor

Föräldrapenning i samband med barns födelse kan utgå till förälder som inte förvärvsarbetar och som har barnet i sin vård. I praxis har regeln tolkats så att förälder som studerar utom hemmet under tid som motsvarar normal arbetstid ansetts ha barnet i sin vård. Detta medför att deltagare i arbetsmarknadsutbildning som uppbär utbildningsbidrag och studerande med vuxenstudiebidrag jämsides med dessa bidrag kan uppbära hel föräldrapenning.

Verket anser det olämpligt att en person för samma tid kan uppbära två olika bidrag som båda i princip avser att täcka inkomstförlust. Verket föreslår därför att utbildningsbidraget minskas med föräldrapenning som utgår för samma dag. Motsvarande skall även gälla vuxenstudiestödets bidragsdel. Detta bidrag skall därvid omräknas till dagbelopp.

4. Ikraftträdande och kostnader

I betänkandet, som avlämnades år 1977, föreslår verket att de nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 1979.

Kostnaden för ändringen av reglerna om sjukpenning för vissa intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola beräknas uppgå till 1 à 2 milj.kr. De nya reglerna beträffande deltagare i arbetsmarknadsutbildning beräknas medföra en kostnadsomfördelning från sjukförsäkringen, vars kostnader minskar med ca 16 milj.kr.till utbildningsbidragen, som ökar med ca 19 milj.kr. I fråga om de vuxenstuderande blir kostnadsökningen obetydlig. Även här sker en viss mindre kostnadsomfördelning. Den sammanlagda kostnadsökningen till följd av verkets förslag kan således beräknas till omkring 5 milj.kr. Därtill kommer tillfälliga kostnader för utbildning och information m. m. i samband med ikraftträdandet av de nya reglerna.

Sammanställning av remissvar över riksförsäkringsverkets betänkande (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m.fl.

Yttrande över förslaget har avgetts av kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), socialpolitiska samordningsutredningen, 1974 års utredning om en allmän arbetslöshetsförsäkring (ALF-utredningen), studiestödsutredningen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Försäkringskasseförbundet, Sveriges AMU-elevs riksförbund, samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande och Sveriges Förenade studentkårer (SFS).

1. Rätt till sjukpenning i vissa fall för intagna inom kriminalvården och i ungdomsvårdsskola

Flertalet remissinstanser har lämnat förslaget utan erinran. De remissinstanser som yttrat sig har genomgående tillstyrkt förslagen.

Socialstyrelsen anser det vara särskilt betydelsefullt – bl. a. med tanke på återanpassningsprocessen – att intagna i kriminalvårdsanstalt får rätt till sjukpenning under tid då de på grundval av bestämmelserna i 34 § lagen om kriminalvård i anstalt (KvaL) är intagen för vård på nykterhets- eller narkomanvårdsinstitution. *Kriminalvårdsstyrelsen* - med vilken samråd ägt rum under utredningsarbetet - vill starkt understryka vikten av att nuvarande särreglering i sjukpenninghänseende slopas för de intagna.

Införande- och driftkostnaderna för de nya reglerna torde enligt *statskontorets* bedömning vara relativt obetydliga. *RRV* anser att sjukpenning bör beviljas för intagna som beviljats frigång för förvärvsarbete. Kriminalvården bör därvid debitera den intagne samma avgift för kost och logi som under den tid klienten är fullt arbetsför. Sjukpenning till den som enligt 34 § KvaL vistas utanför anstalt bör enligt *RRV* endast beviljas den som därvid utför förvärvsarbete. Detsamma bör gälla för den som har frigivningspermission. I annat fall skulle dessa intagna vid sjukdom komma i ett bättre ekonomiskt läge än eljest. Det är enligt *RRV* rimligt att ungdomsvårdsskolelever behandlas på samma sätt som intagna inom kriminalvården. Även *LRF* delar de av *RRV* framförda synpunkterna att sjukpenning bör utgå då sjukdom leder till förlust av förvärvsinkomsten.

Försäkringskasseförbundet – som tillstyrker förslaget – framhåller att ett genomförande förutsätter uppbyggnaden av ett bättre informationssystem än

f.n. mellan kriminalvårdsorganen, riksförsäkringsverket och försäkringskassorna.

2. Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstuderande

Förslagen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *Kriminalvårdsstyrelsen*, *LO*, *Kommunförbundet*, *Landstingsförbundet* och *samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande*.

Socialstyrelsen har såsom samrådspartner deltagit i arbetet med detta betänkande. Enighet har nåtts i de delar av de framlagda förslagen som berör styrelsens verksamhetsområde. Styrelsen vill gärna understryka angelägenheten av att de i betänkandet framlagda förslagen genomförs. För de grupper som saknar tidigare arbetsinkomst – framför allt handikappade ungdomar m.fl. – måste förslagen ses som en väsentlig förbättring.

Riksförsäkringsverket har ej ansett sig kunna förorda ett system som innebär att utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd läggs till grund för beräkning av sjukpenninggrundande inkomst. *Statskontoret* anser att det ändå bör prövas huruvida ett sådant system kan innebära en framtida förenkling av administrationen. Denna fråga bör i ett längre perspektiv prövas inom ramen för socialpolitiska samordningsutredningens arbete. *Statskontoret* delar riksförsäkringsverkets uppfattning att föreliggande förslag eliminerar vissa påtagliga brister i dagens system och därmed skapar en bättre grund för ersättning vid sjukdom. *Statskontoret* ansluter sig vidare till verkets uppfattning att förslagen leder till förenklingar i ärendehantering och i försäkringskassorna och tillstyrker därför förslaget.

RRV anser att en modell där utbildningsbidragen görs sjukpenninggrundande innebär att personens stöd vid sjukdom anknyter till den aktuella inkomstsituationen. Svårigheter att bedöma framtida förvävsinkomst behöver inte utgöra hinder för en sådan lösning. Den främsta invändningen mot ett sådant system är att nivån på ersättningen under utbildning ofta skulle bli påfallande låg. Detta är enligt *RRV*:s mening en vägande invändning. Orsaken till förhållandet är främst principerna för beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten. Dessa regler gäller emellertid generellt och motsvarande effekter uppstår för alla personer som har inkomst viss del av året eller vissa dagar i veckan. Förslaget att göra utbildningsstöden sjukpenninggrundande har inte övervägts av utredningen och de administrativa konsekvenserna har inte tillräckligt belysts. *RRV* vill därför inte i nuläget motsätta sig riksförsäkringsverkets förslag som har vissa praktiska fördelar. Alternativet att utbildningsstödet görs sjukpenninggrundande bör emellertid kunna tas upp i ett annat och större sammanhang.

CSN tillstyrker i huvudsak riksförsäkringsverkets förslag. Speciellt positivt är förslaget att studerandes sjukpenninggrundande inkomst görs vilande

under studietiden och att detta görs även om studierna inte bedrivs inom eget tidigare yrkesområde. Det är mycket viktigt att nuvarande karensregler för rätt till särskilt vuxenstudiestöd under sjukdom förändras. Speciellt viktigt är att kravet på en månads studier innan vuxenstudiestöd kan utgå under sjukdom tas bort. Enligt riksförsäkringsverket skall studiestöd under sjukdom kunna utgå om den studerande påbörjat den utbildning för vilken vuxenstudiestöd beviljats. Beslut om vuxenstudiestöd kan fattas för högst två terminer i taget. Riksförsäkringsverkets förslag kan därför tolkas som att kravet måste uppfyllas för varje ny beviljningsperiod. Enligt CSN:s mening bör det vara tillräckligt att den studerande någon gång uppfyllt de uppställda kraven. Vuxenstudiestödet under sjukdom bör kunna utgå längst t. o. m. beviljningsperiodens slut.

CSN har varit tveksam till att ändra karenstiden för avskrivning av studiemedelsskulder från 14 till 3 dagar. Eftersom de flesta sjukperioderna är relativt korta innebär sänkningen av karenstiden att antalet avskrivningar för ett fåtal dagar kommer att öka avsevärt. Det är dessutom fråga om små belopp, endast några tiotal kronor. Mot bakgrund av att lån under sjukdom bör undvikas finner CSN det dock rimligt att sänka karenstiden till 3 dagar.

AMS begränsar sitt yttrande till att gälla deltagare i arbetsmarknadsutbildning. AMS har särskilt övervägt om utbildningsbidraget skall utgå oavkortat vid sjukdom eller med viss mindre reduktion. Med hänsyn till att många kursdeltagare redan fått sin inkomstnivå sänkt och att utbildningsbidraget dessutom har en lägre maximigräns än sjukpenningen skulle det te sig oskäligt med en ytterligare reducering. Utredningens förslag finner styrelsen därför motiverat. Under utredningsarbetet har styrelsen fungerat som samrådsmyndighet. Enighet har nåtts i alla uppkomna frågor och styrelsen ställer sig därför bakom riksförsäkringsverkets förslag i de delar som berör styrelsens verksamhetsområde och tillstyrker att förslagen genomförs.

Socialpolitiska samordningsutredningen hälsar med tillfredsställelse riksförsäkringsverkets förslag att deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstudier får behålla sitt utbildningsstöd vid sjukdom som inträffar under utbildningstiden. Utredningen anser det värdefullt att bidragsformerna renodlas. Bl. a. undviks härigenom variation i ersättningsnivån och rationaliseras administrationen av bidragsformerna. Enligt *ALF-utredningens* direktiv är det inte möjligt att tänka sig ett ersättningssystem där utbildningsstöd eller arbetslöshetsersättning görs sjukpenninggrundande. Beträffande tanken att låta arbetslöshetsersättningen utgå under sjukdomstid som infaller under arbetslös tid vill utredningen peka på att man i så fall måste ge avkall på de krav som anger att den arbetslöse skulle vara arbetsför och stå till arbetsmarknadens förfogande. Kravet att den arbetslöse skall vara arbetsför och stå till arbetsmarknadens förfogande är av grundläggande betydelse inom arbetslöshetsförsäkringen. En lösning så att ersättning från denna försäkring skulle utgå även under sjukdom och att den t. o. m skulle kunna utgå då den

försäkrade är avstängd från rätt till ersättning skulle enligt utredningens mening medverka till att undergräva respekten för arbetslöshetsförsäkringens grundregler.

Studiestödsutredningen inskränker sig till att yttra sig över de delar i betänkandet som berör stödet vid sjukdom för studerande under utbildning. Bland de drygt 100 000 studiemedelstagarna görs under ett kalenderhalvår knappt 25 000 sjukanmälningar. Huvudsakligen på grund av den långa karenstiden – 14 dagar – sker avräkning av återbetalningspliktiga medel endast i ca 2 000 fall. Riksförsäkringsverkets förslag innebär en väsentlig förbättring av sjukförmånerna för de studerande som har utbildningsbidrag och särskilt vuxenstudiestöd. *Studiestödsutredningen* tillstyrker därför riksförsäkringsverkets förslag. Förslaget bör emellertid betraktas som ett provisorium tills en mer övergripande översyn gjorts av vilka förmåner som skall utgå till studerande under sjukdom. *Studiestödsutredningen* har för avsikt att i det fortsatta utredningsarbetet göra en översyn av vilka förmåner som skall utgå till studiemedelstagare under sjukdom. Redan nu vill utredningen uttala att siktet därvid bör vara inställt på att åstadkomma likartade förmåner för alla som under studier blir sjuka. *TCO* tillstyrker de framlagda förslagen. Man anser det positivt att de personer som påbörjat arbetsmarknadsutbildning eller vuxenstudier under sjukdom får behålla sitt utbildningsstöd och att ersättningen vid sjukfrånvaro därigenom får en direkt anknytning till en inkomstnivå dessa studerande har som friska. Genom att ersättningen kommer att utgå från ett och samma bidragssystem underlättas försäkringskassornas handläggning av ärendena och de studerandes möjligheter att kontrollera de utbetalda beloppen. *SACO/SR* tillstyrker det av riksförsäkringsverket framlagda förslaget. Dock vill centralorganisationen påpeka att förslaget om förbättringar av stödet vid sjukdom för deltagande i arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning måste få konsekvenser även för de studerande som i dag får utbildningsbidrag och studiemedel. *SACO/SR* anser att det ur rättvisesynpunkt är ytterst angeläget att de olika former för studiestöd som finns i dag samordnas med avseende på stödet vid sjukdom.

SAF anser att en och samma ersättning borde utges oberoende av anledningen till inkomstbortfallet. F.n. försvåras en sådan lösning av att sjukpenningens kompensationsnivå är avsevärt högre än inom andra delar av bidragssystemet. *SAF* är beredd att som en temporär lösning acceptera verkets förslag i fråga om deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstudier. Man framhåller dock det nära sambandet mellan denna fråga och frågan om stödet vid sjukdom till den som uppbär arbetslöshetsersättning. Även *SHIO* tillstyrker förslagen. Man har samrått med Svenska arbetsgivarföreningen och ansluter sig till de synpunkter som redovisas av arbetsgivarföreningen. *SHIO* vill också påpeka att det ur rättvisesynpunkt är angeläget att de olika former för studiestöd som finns i dag samordnas. Exempelvis bör de studerande som i dag får studiemedel erhålla samma stöd

vid sjukdom som deltagare i arbetsmarknadsutbildning eller vuxenutbildning. LRF anser det vara en fördel att mera enhetliga regler vid sjukdom skapas mellan de två ersättningssystemen, utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd. Enligt LRF kan det tillkommande regelsystemet fogas in i gällande regler på ett överskådligt sätt. Det är också rimligt att nu gällande tidsbegränsningar för vuxenstudiestöd och utbildningsbidrag vid sjukdom slopas i enlighet med utredningens förslag. *Försäkringskassaförbundet* anser att den av riksförsäkringsverket föreslagna lösningen för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och vuxenstuderande innebär ett avsteg från principen om att sjukförsäkringen skall svara för ersättning vid sjukdom. Förbundet anser dock att den av utredningen föreslagna lösningen ändå är att föredra framför ett system där man låter utbildningsstödet jämföras med förvärvsinkomst. Förslaget innebär väsentliga fördelar genom att beräkning av ersättning vid sjukdom följer enhetliga regler och ersättningen betalas ut från endast ett håll. Förslaget om att försäkringskassan skall pröva rätten till utbildningsstöd under sjukdom tillstyrks också. Den föreslagna författningsmässiga regleringen av de nya bestämmelserna förefaller förbundet komplicerad. Man föreslår därför vissa förenklingar.

Sveriges AMU-elevers riksförbund stöder huvuddragen i förslaget, men menar att det endast är en del av vad som är nödvändigt för att ge AMU-eleverna ett riktigt ekonomiskt skydd vid sjukdom. Enligt riksförbundets mening är det en stor brist i förslaget att det inte ger något skydd vid sjukdom efter utbildningen, alltså om inte sjukdomen började innan utbildningen avbröts eller upphörde. Riksförbundet anser det vara principiellt felaktigt att göra sjukpenningen vilande under utbildningen även för de elever som är berättigade till en sjukersättning som är större än utbildningsbidraget. Riksförbundet ifrågasätter om inte de ändringar som föreslås i lagen om arbetsskadeförsäkring, dvs. i fråga om sjukpenningen för den som är sjuk efter samordningstidens utgång, innebär att AMU-eleverna i vissa fall får ett sämre ekonomiskt skydd än elever i andra utbildningar. Riksförbundet menar att sjukpenningen skall utgå efter den beräkningsmetod som ger det bästa skyddet.

Riksförsäkringsverket har utrett frågan om utformningen av stödet vid sjukdom för den som deltar i arbetsmarknadsutbildning och för den som bedriver vuxenstudier som förenas med rätt till särskilt vuxenstudiestöd. Verket har ej berört stödet vid sjukdom för majoriteten av de vuxenstuderande som finansierar sina studier med studiemedel. SFS anser att en uppdelning av de studerande ej bör göras. Det är, enligt SFS mening, av största vikt att en genomgripande förändring av regelsystemet för sjukförsäkringen för studiemedelstagare sker. SFS kräver vidare att studiestöd under sjukdom skall utgå under förutsättning att den studerande antas till den utbildning för vilken studiestöd beviljats. Han skall alltså inte ha behövt påbörja utbildningen som riksförsäkringsverket har föreslagit. SFS instämmer helt i verkets förslag att nuvarande 6-månadersregel i vad avser

möjligheten att behålla studiestöd under sjukdom slopas. Vidare får en omprövning av rätten till studiestöd under inga omständigheter leda till att den studerandes ekonomiska situation ändras på grund av sjukdom. SFS kräver att karenstiden för avskrivning av återbetalningspliktigt vuxenstudiestöd skall slopas. SFS ser det också som mycket positivt att riks försäkringsverket föreslagit att sjukpenning motsvarande stödnivån under utbildningstiden skall garanteras vid sjukdom efter utbildningens slut.

3. Samordning av studiestöd och föräldrapenning

CSN finner det rimligt att en samordning görs mellan föräldrapenning och särskilt vuxenstudiestöd för att förhindra att båda bidragen utgår samtidigt. Avräkningsförfarandet får dock inte utformas så att avräkning görs för en halvtidsstuderande som uppbär halv föräldrapenning. Studiestödet och föräldrapenningen kan avse olika delar av dagen för en sådan person. CSN föreslår att avräkning endast görs för studerande som uppbär vuxenstudiestöd för heltidsstudier. Det bör då inte heller vara möjligt för deltidsstuderande att uppbära hel föräldrapenning.

Socialpolitiska samordningsutredningen anser det angeläget att en samordning sker mellan viss föräldrapenning och utbildningsstöd i syfte att här förhindra dubbelkompensation. Utredningen instämmer i att avräkning skall göras på utbildningsstödet.

Försäkringskassförbundet anser det viktigt att en samordning mellan föräldrapenning och utbildningsstöd kommer till stånd snarast möjligt. Man anser därför att förslagen härom bör brytas ur de övriga förslagen och genomföras redan den 1 januari 1978.

SAF delar riks försäkringsverkets uppfattning i fråga om samordning mellan föräldrapenning och utbildningsstöd. Man tillstyrker därför förslaget att avräkning skall göras på utbildningsstödet.

